

Swoboda szerint e szabályszerűség annyira megbízható egymásutánban ismétlődik, hogy a természeti törvény jellegét ölti magára s így gyakorlati fontossága éppen abban áll, hogy nem szorítkozik pusztán a befejezett tények magyarázatára, hanem lehetővé teszi azoknak előre való bejelentését. Az élet ezen "időtörvény"-ével az összes átöröklődő betegségek és kriminális hajlamok praktikus szabályozást nyerhetnek. A héttel osztható életévek lévén azok, melyekben valaki tényleg átörökít, egy patológikus vagy büntettes gyermeke, ki e terhelt apa 28, 35. stb. éveiből származik, legnagyobb valószínűség szerint szintén patológikus, illetve büntettes fog lenni, míg fordítva, ha az anya terhelt és az apa egészséges, csak az a gyermek lesz legnagyobb valószínűség szerint ment a terheltségtől, melyik az apa hetes éveiből származik.

Swoboda tana, amint látható, bármennyire is magán hordja a természeti törvény bélyegét, még nagyon is valószínű számításokkal operál. S egy még kissé korai az átöröklés "időtörvényé"-ről beszélni. Mindamellett bátor kísérletezés az átöröklésben nyilvánuló szabályszerűségek magyarázatára, mely kriminológiailag s így kriminálpolitikailag is elsőrangú fontosságot rejt magában. Nincs más jelenleg hátra, mint a kísérleteket tovább folytatni s figyelemmel lenni a kérdésnek részükről különben elhanyagolt szociális oldalára is, mert a kivételeket hátha éppen a szociális tényezők magyarázzák?!

(*Bűnügyi Szemle, 1914. évf.*)

Kínvallatás Oroszországban — Adalék Oroszország mai büntetőjogához —

A büntetés fejlődésében — írja Kohler — államonként a legérdekesebb kultúrtörténeti dokumentumok tükröződnek vissza. Így mindaz, amit a kutatások rég letűnt idők büntetőjogából felszínre hoznak, büntetőjogi és kultúrtörténeti értékűek.

A büntetés hosszú fejlődésének legsötétebb fázisa: a testcsonkító büntetések korszaka. Ezeknek közös gyökere a kínvallatás eredetére nézve a legnagyobb valószínűség szerint a régi keleti népek ordaláival közös származású. Megbízhatóbb emlékeink csak a görögöktől származnak, hol a rabszolgák ellen nyert alkalmazást. Innen megy át azután a rómaiakhoz, hol már azonban a szabad polgárok ellen is alkalmazzák; de több törvényileg előírt megszorítással. A nyugat római birodalom bukásával mindinkább elfajul s keleti vonásokat ölt magára. A római jog befolyása alatt, azután az egyházi büntetőjogban jut kiváló jelentőséghez. Ugyancsak római jogi behatások alatt nyer mind nagyobb elterjedési kört Németországban is. Külön önálló fejlődési irányai azonban már úgy a "Bamberger Halsordnung"-ban, mint a Carolinában felfedezhetők. A kínvallatás fejlődésében nálunk is elég színes szerephez jutott hosszú időn keresztül, mint ezt Vajna (*Hazai régi büntetések*) s különösen Komáromy (*A boszorkányperek*) munkái igazolják.

De alkalmazása már a XVII. század második felétől egész Európában mindinkább visszaszorul. Így különösen a boszorkányperek ideje kezd lealkonyodni. Majd az a nagy szellemi ujjászületés, mely Beccaria, Howard, Voltaire stb. nevelhez fűződik: ezen az emberi nem kultúrfejlődéséhez tapadó sötét árnyfoltokat s szabad szellem fénysugaraival üzi el. Itt-ott még a XIX. században is régi kísértetként megjelen; a civilizált európai államokban azonban már csak mint jogtörténeti emlék ismeretes. De az európai kultúrállamok között izolált visszamaradottságában van egy állam-kolosszus, melyben még ma is élő valóság, hol az emberi élet még ma is oly értéktelen, mint akár Rettenetes Iván uralma alatt. Külön orosz terminológia juttatja kifejezésre e társadalmi osztály helyzetét, ők a smertniki: a halál jelöltjei, kikről nagy írójuk, Korolenko írt olyan megrázó könyvet, hogy Tolsztoj azt olvasva könnyekre fakadt.

De a halálbüntetés ily pazar alkalmazásánál van még nagyobb szégyenfoltja az orosz igazságszolgáltatásnak s ez a kínvallatás. Erre vonatkozólag a nagy amerikai

író Kennan György munkájára hivatkozunk, ki tudvalevőleg a múlt század nyolcvanas éveiben tanulmány tárgyává tette a szibériai politikai büntetések szomorú életét. Tapasztalatait könyvekben publikálta s mit erre vonatkozólag könyvében közöl, mindenben igazolja azt a szomorúan lehangoló megállapítást, mit eddigelé Stepniak és Kropatkin munkáiból tudunk, hogy ti. Oroszországban még ma is kirívó színekben virágozik a kínvallatás.

Lássuk tehát kissé közelebről.

Az orosz kriminalisztika legfőbb jellemzője az ún. "mesterfogások" alkalmazása. Hogy miben áll ennek lényege, mutatja a politikai büntetések kezelése. Ennek egyik módja: a beszállásolás, mely alatt a modern kínvallatás felhasználásával igyekeznek vallomásokat kicsikarni, a hozzátartozók titkait elárultatni. A több hónapra, gyakran évekre terjedő magánzárka-rendszer alkalmazása, hogy a bűnös megtörjön. De legérdekesebb része az ún. "neblago-nadezhni" vagyis a politikailag gyanús egyének ártalmatlanítása. E csoportba tehát oly egyének tartoznak, kik a rendőrfőnök "véleménye" szerint az államrendre veszedelmesek lehetnek. Életkor nem számít. Az ily módon Szibériába transzportáltak között igen sok 15-17 éves fiatalok is van, nemre való tekintet nélkül.

Ezek közül azonban csak a nagy feltűnést keltő esetek jutnak nyilvánosságra. Ilyen a 16 éves Prisedski Mária esete, ki minthogy "megbízhatatlan" családból származott s idősebb nővére ellen nem akart terhelően vallani, Szibériába szállítattott. A másik két testvért, kiket Kennan személyesen ismert s kikerül azt írja, hogy e két testvérnél jobb nevelésű, műveltebb és szimpatikus gyermekeket képzelni sem lehet, Szentpétervártól mintegy 4500 km-re szállásolták el.

Részletesen ismerteti Kennan a hírhedt Kaluznaja Mária esetet, melynél beszédesen jut napfényre az orosz kriminalisztika egész szelleme. Kaluznaja Mária egy odesszai kereskedő 18 éves leánya volt, ki azon gyanú alatt, hogy forradalmi körökkel érintkezik, nyert letartóztatást. Hónapokon keresztül állott ellen minden vallomást kicsikarni törekvő rábeszélésnek, fenyegetésnek. Tekintettel az eredmény negatív voltára, Katanski csendőrezredes végül a már említett mesterfogáshoz nyúlt, mint minden esetben, úgy ebben is eredményesen végződött. Ez a jelen esetben a következő volt. Katanski a beszerzett gyanú-bizonyítékok alapján egy jegyzőkönyvet készíttetett, mely a fogoly Kaluznaja Mária egyik szintén letartóztatott hozzátartozója kézírásának ügyes utánzásával a kérdés tárgyát képező bűncselekmény beismerését tartalmazta. Azután következett a modern kínvallatás, a lelki tortúra (most már mind hiába minden tagadás, barátainak már úgy sem használ,

lelkét könnyítli meg egy belamerő vallomással, az azonnali szabadonbocsátás kilátásba helyezése stb. stb.)

Kaluznaja Márián is fogott e módszer. Barátai, vallomása alapján, kényszermunkára ítéltettek. Mikor ezt a hős lelkű leány megtudta, kétségbeesésében a kínvallató ezredes megölésére határozta el magát. A merénylet nem sikerült; de gyilkosság kísérlete miatt húsz évi kényszermunkára ítéltetett. "Éppen Tschita-ban, Kelet-Szibériában voltam, mikor Kaluznaja Mária ezt a városkát elhagyta — írja Kennan — gyalog, fegyencruhában, bilincsekbe vert büntetések csoportjában, húsz fokos hidegben."

"Azt hihetné az ember — írja Kennan —, hogy ezek csak kivételes esetek. Sajnálatomra kell azonban kijelentennem, hogy hasonló eseteket Szibéria minden táján hallottam hivatalnokoktól."

A kínvallatás tehát Oroszországban — ezt most elfogulatlan írók tanulmányai útján tudjuk — nem atavisztikus, hanem nagyon is buján tenyésző jelenség. A XII. század és jelenkor büntetőjoga között a gyakorlatban itt még csak fokozatbeli különbség van.

Reméljük azonban, hogy az az állam-kolosszus, mely Beccaria Voltaire igójét még mind máig nem értette meg s hol a benső lappangó, de tettekbe épp a kínvallató büntetési rendszer alkalmazása következtében ki nem jegecesedhetett forradalmi mozgalmak a tisztítás munkáját el nem végezheték, a jelen nagy tisztító tűzben végleg mégis kiolvastja magából mindazt, mi Európa kultúráját az innen kiinduló pszichikai epidémiákkal állandóan veszélyezteti.

(Bűnügyi Szemle, 1914. évf. 3. sz.)